

Baalsrudhula august 2021

Foto: Odd Magnus Hansen og Bjørnar Seljehaug
Tekst: Bjørnar Seljehaug
August 2021

Denne hula, innerst i Manddalen, hadde stor betydning for rømningen og bergingen av Jan Baalsrud's dramatiske flukt i 1943. I dette "kulturlandskap" innover i dalen er det mange historier om livet i dalen. Vi ble mottatt på "Senter for nordlig folk" av våre lokale guider, Vigdis, Idar og Per. Her fikk vi den nydelig frokost bestående av "hjemmelaget" mat, rikelig og velsmakende.

Før start fra snuplassen fikk vi en innholdsrik informasjon av vår lokalkjente guid, Per Larsen.

Vandringen er på ca. 5,5 km t/r. Vi gikk opp dalen på østsida av elva, og retur langs sti/skogsvei på sørsida. Det var ganske moderat stigning med flatt terreng innimellom, stigning 250-300 m totalt. En må krysse noen mindre bekker, normalt kan turen gjennomføres med litt høye tursko.

Per Larsen, en meget kunnskapsrike kar var vår lokale "sjefsguide" denne dagen. Det ble mange historier med både alvor og skjemt. Sammen med seg hadde han "ho Vigdis" og mannen hennes Idar. De var et stødig "trespann." Terrenget var "lettgått" uten de store stigningene.

Etter ei behagelig stigning innover dalen hadde vi en lang, god pause ved hytta til Manddalen ungdoms og idrettslag. De neste 1,5 km videre til hula var "oppoverbakke".

Noen valgte å bli igjen mens flesteparten av gruppen gikk opp til hula. En av guidene, Idar, ble også igjen her og kokte kaffe, og noen plukket blåbær.

Pga det bratte og ulendte terrenget ned til hula fikk vi kun gå ned i puljer på 6 stk om gangen. Der nede satt Per og passet på at det gikk bra med alle. Mange var tydelig berørt når de kom opp igjen.

“Hula” hadde to innganger. Baalsrud lå til venstre inne under berget, på bildet til høyre, et riktig så guffent sted å tilbringe 17 dager etter å ha skåret av seg flere tær.

Hjelperne fra bygda var oppe hver dag og så til han.

For at skisporene ikke skulle røpe hvor de gikk dro de vidjegreiner etter seg.

Vi som lever i dag har vel ikke helt tatt inn over oss hvilken risiko disse menneskene tok med å hjelpe denne mannen. Hadde de blitt avslørt hadde det gått hårdt utover familien, ja hele lokalsamfunnet.

Befolkningen i regionen: Blant annet grunnet uår i [Finland](#) vandret en stor mengde mennesker til [Nord-Norge](#), de to største bølgene kom på midten av 1700-tallet og siden på midten av 1800-tallet. Opp Tonedalen, ned blant annet Skibotndalen og siden spredte de seg i blant annet i [Lyngen](#)-området, inkludert [Kåfjord](#) og Manndalen, men mange kom også til Finnmark. Mange manndalinger regner seg derfor i dag som [kvener](#), etterkommere av disse jordbrukerne og rydningsmenn som kom og slo seg ned.

Vel tilbake til hytta fikk vi servert bål-kaffe og masse deilige vafler. Før vi forlot hytta stemte guidene i med en vakker samisk sang.

Idar serverer kaffe.

Det var en lettelse å se bussen som ventet. En stor takk til sjåføren for en behagelig kjøretur. Tilbake i bygda ble vi servert deilig hjemmelaget middag. Det hele ble "toppet" med en samisk salme før vi dro til kirkegården. Tusen takk for deilig mat.

En alvorspregt gruppe avslutter turen på Sandeng kirkegård i Manndal med ei stille stund ved graven hvor urna til Baalsrud er satt ned. Urna er satt ned på samme grava som en av hans hjelpere er gravlagt – Aslak Fossvoll.

På vegne av alle vi som var på turen – tusen takk for en koselig dag.

Bjørnar

Manndalen tilhørte sommerbeiteområdet til reindriftssamene fra [Karesuando](#), som kom ned fra fjellet og brukte dalen om sommeren mens dyrene beitet. Både de fastboende kvener, samer og nordmenn snakket både kvensk eller finsk, samisk og norsk før fornorskningsperioden (ca. 1850–1950) ga en knekk til det språklige og kulturelle mangfoldet i Nord-Norge. De eldste i bygda taler fremdeles samisk (tidl. kalt "lappisk" i bygda) seg imellom, og Manndalen er i dag et sentrum for revitalisering av sjøsamisk kultur og språk i Nord-Troms med blant annet en samisk avdeling i barnehagen og samisk språksenter. Mange manndalinger regner seg derfor også som samer eller som etterkommere etter samer. På Manndalen skole får barna blant annet tilbud om både [kvensk](#)- og [samisk](#) som [andrespråk](#).